

Research Article / Araştırma Makalesi

Sürdürülebilir gıda okuryazarlığında cinsiyet etkisinin değerlendirilmesi

Assessing gender effect in sustainable food literacy

Esra Tansu Sarıyer ¹

Başak Can ²

Gonca Yıldırım ^{3*}

Afra Nur Gören ²

1 Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye.

2 Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye.

3 Toros Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Mersin, Türkiye.

Article info

Keywords:

Sustainable diets, food literacy, gender roles

Anahtar Kelimeler:

Sürdürülebilir diyetler, gıda okuryazarlığı, cinsiyet rolleri

Received: 05.09.2023

Accepted: 10.10.2023

E-ISSN: 2979-9511

DOI: 10.58625/jfng-2299

Yıldırım et. al.; Sürdürülebilir gıda okuryazarlığında cinsiyet etkisinin değerlendirilmesi

Available online at <https://jfng.toros.edu.tr>

Corresponding Author(s):

* Gonca Yıldırım, gonca.yildirim@toros.edu.tr

Özet

Sürdürülebilir diyetlerin toplum tarafından anlaşılması gezegen ve insan sağlığının devamlılığı için önemlidir. Bundan dolayı çalışmamızda bu konularla ilgili bilgilere erişme, analiz etme, değerlendirme, uygulayabilme, sağlıklı beslenmeyi sürdürme, gıda sisteminin işleyişini değerlendirme ve gıda güvencesinin sağlanması için gerekli olan istek, bilgi, beceri, tutum, davranış ve yeteneklerin bileşimi olarak tanımlanan gıda ve beslenme okuryazarlığını sürdürülebilir diyetler açısından ölçmek ve cinsiyetler arası belirleyicilerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu araştırmanın verileri demografik bilgileri içeren bir anket ve Sürdürülebilir Gıda Okuryazarlığı Ölçeği (SGOÖ) kullanılarak elde edilmiştir. Katılımcılar, 18-65 yaş arasında, sağlıklı gönüllülerden oluşmaktadır. Katılımcılara Google Formlar aracılığıyla kolay ve kartopu örneklem yöntemiyle ulaşılmış ve minimum 200 kişinin çalışmaya dahil edilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın etik kurulu onayı Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan (Klinik ve İnsan Üzerinde Yapılan) Araştırmalar Değerlendirme Kurulundan alınmıştır. Verilerin analizi için tanımlayıcı istatistikler ve regresyon modelleri kullanılmıştır. Analizler SPSS v24 kullanılarak gerçekleştirilmiştir ve p değeri <0.05 anlamlı kabul edilmiştir. Bulgularda cinsiyetlere göre SGOÖ'den alınan puan ortalamaları incelendiğinde kadınların her alt boyut için erkeklerden istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

puan aldıkları görülmüştür. Sürdürülebilir gıda okuryazarlığını belirleyen cinsiyete özgü faktörleri belirlemek için kullanılan doğrusal regresyon modelinde ise gıda satın alımından sorumlu olmanın kadın ve erkeklerde yemek ve mutfak becerilerinin; yalnızca kadınlarda sürdürülebilir gıda bilgisinin belirleyicisi olduğu görülmüştür. Sağlık ve besin okuryazarlığı ile ilgili yapılmış birçok çalışma gibi bu çalışma sonuçları da “yemek hazırlama ve pişirme” işlerinin çoğunun kadınlar tarafından yapılıyor olması ile sosyal olarak inşa edilen bu cinsiyet rolü, kadınların sağlıklı beslenmeye daha fazla yatkın olması ve erkeklere kıyasla daha yüksek gıda okuryazarlığı düzeylerine sahip olduklarını göstermektedir.

Extended Abstract

Introduction and aim

The goals of sustainable healthy diets are to ensure optimal growth and development of all individuals and to support functional, physical, mental, and social well-being at all stages of life for future generations. It also aims to contribute to the prevention of all kinds of malnutrition (undernutrition, micronutrient deficiency, obesity, etc.) with sustainable diets, to reduce the risk of diet-related non-communicable diseases, and to support the protection of biodiversity and planetary health (1).

Food and nutrition literacy is defined as the combination of desires, knowledge, skills, attitudes, behaviors, and abilities necessary to access, analyze, evaluate, and apply information on these issues, maintain a healthy diet, evaluate the functioning of the food system and ensure food security (2). The development of food literacy to understand sustainable diets and the food system is encouraged. For this purpose, a sustainable food literacy scale was developed to determine the current level of knowledge (3). There are studies examining the relationship between food and nutrition literacy and gender differences, which are known to be affected by many factors. In a cross-sectional study conducted on university students, nutritional literacy was found to be higher in women (4). On the contrary, there are studies showing that gender has no effect on food literacy (5, 6). To the best of our knowledge, studies examining the effects of gender differences on sustainable food literacy and food skills are limited in the literature. The aim of this study is to examine the role of gender in sustainable food literacy in adults.

Materials and method

Data were obtained using a survey containing demographic information and the Sustainable Food

Literacy Scale (SFLS). The demographic information survey contained age, gender, education level, employment status, body weight, height and whether they were responsible for food purchase in the household. SFLS developed by Teng and Chih (3) was used to measure the individual's ability to understand sustainable diets (4). Turkish validity and reliability study of SFLS was conducted by Kubilay (7). Turkish version of the scale consists of 5 sub-scales: Sustainable Food Knowledge - I, Sustainable Food Knowledge - II, Food and Culinary Skills, Attitudes, Action Intent and Action Strategies.

Participants were healthy adults between the ages of 18-65 who have been recruited via Google Forms using convenience and snowball sampling methods. It was aimed to include a minimum of 200 people in the study after the power analysis. To intercept missing answers, all questions in the survey were marked as mandatory. No financial incentives were provided to participants. Ethics committee approval for the research was received from Üsküdar University Non-Interventional (Clinical and Human) Research Evaluation Board. Descriptive statistics and regression models were used to analyze the data. Analyses were performed using SPSS v24, and a p value <0.05 was considered significant.

Results

Within the sample, 69.7% constituted female participants, while 83.3% held a university degree or possessed education at a higher level. The mean age of the sample was 37 ± 12.37 years, with a median household income of 30,000 Turkish Lira. The mean body mass index (BMI) was 24.8 ± 4.59 kg/m² and 54.2% of the subjects reported active involvement in household food purchases. According to results women scored statistically significantly higher than men for each sub-scale.

It has been observed that being responsible for food purchase is the determinant of food and culinary skills in both women and men; on the other hand, it determined sustainable food knowledge only among women.

Discussion and Conclusion

Studies on health and food literacy show that most of the “food preparation and cooking” work is done by women, and this socially constructed gender role means that women are more likely to eat healthy and have higher levels of food literacy than men (8, 9, 10, 11, 12). In our country, it has been determined that women have more say than men in food selection, preparation, and consumption, starting from the purchasing stage, and have more food and label literacy (13, 14).

The results of our research reported that women received significantly higher scores than men in all sub-scales of SFLQ and support the data in the literature. Despite this, no significant difference was found between sustainable food literacy score and gender in the study conducted in Taiwan (3) and the study conducted by Öztürk and Özgen (15). There is a need for studies with a large sample in which individuals from various socio-economic levels, age groups and genders participate.

Recently, research on the concept of sustainable food literacy has been increasing. Increasing the awareness of individuals in the whole process from production to consumption, choosing foods that consume less available resources and cause low greenhouse gas emissions are important in food purchase (15). Women participating in our study are responsible for 103 (58.9%) food purchases and 33 (43.4%) more than men. The reason for this can be shown as the responsibility of preparing and cooking food with all its stages according to Turkish culinary culture and nutritional habits (16).

When the other sub-scales were examined, it was determined that sustainable food knowledge was affected by being responsible for purchasing food only for women. In the sub-dimensions of food and culinary skills, food purchase was found to be a determinant in both genders. In the sub-dimensions of attitude and intention to act, no significance was found in both genders. It can be foreseen that it may take time for the knowledge and approaches about sustainability to change into attitudes and behaviors in people. However, the statistical significance of the linear regression model alone does not explain the cause-effect relationship (17). There is a need for studies in which advanced statistical analyses are performed and the effects of other variables are also examined.

The limitation of this study is that the number of respondents was small, and it was limited to adults living in Turkey. To ensure the selection of different cultures and groups, studies with large sample sizes, equally distributed among rural and urban populations, should be conducted in the future. In addition, since the study is observational and the data obtained are based on individuals' statements, the effect of unknown confounding factors should not be ignored.

To reduce the effects of the possible climate crisis, it is necessary to increase the awareness of individuals and change their attitudes and movements. Labeling and food literacy in the name of sustainable nutrition is a competency that should be possessed by individuals from all age groups. As the awareness and knowledge

of individuals increase, their attitudes towards food will change and the food and dietary patterns recommended against the possible climate crisis will become widespread.

More studies are needed on measures of food literacy for children, adolescents, and older adults that consider the characteristics of each life stage. It should be aimed to educate people on this issue and increase their awareness.

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik, ekolojiden çevreye, beslenmeden tarıma, temiz hava ve sudan erişilebilir doğal kaynaklara, iş yaşamından teknolojiye kadar pek çok disiplini içinde barındıran bir kavramdır (18). Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) sürdürülebilir beslenmeyi gelecek nesillerde sağlıklı bir yaşam için besin ve beslenme güvencesine katkı bulunan düşük bozulma etkilerine sahip diyetler olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir diyetler, biyolojik çeşitliliği ve kültürü koruyucu, kabul edilebilir, ulaşılabilir, ekonomik olarak uygun ve satın alınabilir, beslenme açısından yeterli, güvenli, sağlıklı, doğal ve insani faydaları en iyi şekilde kullanan diyetler olarak tanımlanmıştır (1).

Sürdürülebilir sağlıklı diyetlerin amaçları, tüm bireylerin optimal büyüme ve gelişimini sağlamak ve gelecek nesiller için yaşamın tüm evrelerinde işlevsel, fiziksel, zihinsel ve sosyal refahı desteklemektir. Ayrıca sürdürülebilir diyetler ile her türlü malnütrisyonun (yetersiz beslenme, mikro besin eksikliği, obezite vs) önlenmesine katkıda bulunmak, diyetle ilişkili bulaşıcı olmayan hastalık riskini azaltmak, biyoçeşitlilik ve gezegen sağlığının korunmasını desteklemek amacı da taşımaktadır (1).

FAO, 2050 yılında artan dünya nüfusunun gereksinmesinin ve artan hayvansal besine talebin karşılanabilmesi için besin üretiminde en az %62 artışın gerekli olduğunu belirtmiştir (19). Artan talebi karşılamak için kullanılan sağlıksız ve sürdürülebilirliği olmayan besin üretimi insan sağlığı ve gezegen için küresel risk oluşturmaktadır. Bu kapsamda gezegen sağlığı

diyeti ve sürdürülebilir beslenme önerileri geliştirilmiştir. Bunlara ek olarak Akdeniz diyeti, Nordik diyeti gibi bitkisel kaynaklı besin tüketimi ağırlıklı olan beslenme modelleri de mevcuttur (20). Gezegen sağlığı diyeti hayvansal kaynaklı besinlerin alımının azaltılması, bitkisel kaynaklı besinlerin tüketiminin artırılmasına dayanmaktadır (21).

Gıda ve beslenme okuryazarlığı, bu konularla ilgili bilgilere erişme, analiz etme, değerlendirme, uygulayabilme, sağlıklı beslenmeyi sürdürme, gıda sisteminin işleyişini değerlendirme ve gıda güvencesinin sağlanması için gerekli olan istek, bilgi, beceri, tutum, davranış ve yeteneklerin bileşimi olarak tanımlanmaktadır (2). Sürdürülebilir diyetler ve gıda sistemini anlamak için gıda okuryazarlığının geliştirilmesine teşvik edilmektedir. Bu amaçla mevcut bilgi düzeyini saptamak için sürdürülebilir gıda okuryazarlığı ölçeği geliştirilmiştir (3).

Birçok faktörden etkilendiği bilinen gıda ve beslenme okuryazarlığı ve cinsiyet farklılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcuttur. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan kesitsel bir çalışmada, beslenme okuryazarlığının kadınlarda daha yüksek olduğu saptanmıştır (4). Bunun aksine, gıda okuryazarlığında cinsiyetin etkisi olmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (5, 6). Literatürde sürdürülebilir gıda okuryazarlığı, gıda becerisinde cinsiyet farklılıklarının etkisini inceleyen çalışmalar bildiğimiz kadarıyla sınırlıdır. Bu çalışmanın amacı yetişkinlerde sürdürülebilir gıda okuryazarlığında cinsiyet rolünün incelenmesidir.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın tasarımı ve örneklem seçimi

Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu çalışmada katılımcı sayısı G power 3.1.9.4 paket programı kullanılarak belirlenmiştir. Bağımsız örneklem için t-testi ile güç analizi tek yönlü hipotez için %95 güven, %95 test gücü ve 0.4681072 etki büyüklüğü ile minimum 200 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir (22). Araştırmaya katılım gönüllük esasına dayalı olup gönüllü olan, 18-65 yaş aralığındaki, anket doldurmaya engel teşkil eden herhangi bir sağlık problemi olmayan yetişkin

bireyler dahil edilmiştir. Araştırma formu Mayıs ve Ağustos 2023 arasında çevrimiçi bir platform (Google Formlar) aracılığıyla kolaylı ve kartopu örneklem yöntemiyle ulaşılan yetişkin bireylere uygulanmıştır. Eksik cevap verilmesini önlemek için ankette yer alan tüm sorular zorunlu olarak işaretlenmiştir. Katılımcılara herhangi bir mali teşvik sağlanmamıştır. Araştırmanın etik kurulu onayı Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan (Klinik ve İnsan Üzerinde Yapılan) Araştırmalar Değerlendirme Kurulu alınmıştır.

Veri toplama aracı

Araştırmanın veri toplama aracı demografik bilgileri içeren anketten ve Sürdürülebilir Gıda Okuryazarlığı Ölçeğinden (SGOÖ) oluşmaktadır. Demografik bilgiler anketi yaş, cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, vücut ağırlığı, boy uzunluğu ve hanede gıda alımından sorumlu olup olmadıkları sorgulanmıştır. Sürdürülebilir gıda okuryazarlığı seviyelerini ölçmek için Teng ve Chih (3) tarafından bireyin sürdürülebilir diyetler uygulama becerisini ölçmek geliştirilmiş, Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması Kubilay (7) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonu Sürdürülebilir Gıda Bilgisi – I, Sürdürülebilir Gıda Bilgisi – II, Yemek ve Mutfak Becerileri, Tutumlar, Harekete Geçme Niyeti ve Harekete Geçme Stratejileri olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Sürdürülebilir Gıda Bilgisi – I ve II sürdürülebilir diyetleri uygulamak için gereken bilgileri, gıda tüketiminin ekolojik çevre üzerindeki etkisini, sürdürülebilir diyetler için gıda ve beslenme bilgisini ve dilini ve hayvan refahı bilgisini içermektedir. Yemek ve Mutfak Becerileri yemek hazırlamak ve gıda israfını azaltmak için temel teknikler dahil olmak üzere gıda ile ilgili faaliyetleri sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde yönetebilmeyi ölçmektedir. Tutumlar alt boyutta bireyin sürdürülebilir beslenmeye ve sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde gıda hazırlamaya yönelik olumlu tutumlarını etkileyen bireysel inançlar ve değer sistemleri yer almaktadır. Harekete Geçme Niyeti ve Harekete Geçme Stratejileri sürdürülebilir diyetler yürütmeye yönelik isteklilik ve bilgi ve becerilerin uygulanmasına yönelik izlenen stratejileri belirleyen soruları içermektedir. Tüm

ölçüm maddeleri, 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 7 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen puanlarla 7'li Likert ölçeği ile ölçülmüştür.

İstatistiksel analizler

Katılımcılara ait demografik veriler, tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma ve yüzde) kullanılarak raporlanmıştır. Verilerin normal dağılımı için çarpıklık (-1,5) ve basıklık (-1,5) ölçümleri kabul edilmiştir (23). Cinsiyetler arası alt ölçeklerden alınan puanların istatistiksel farkı bağımsız örneklem t-testi kullanılarak belirlenmiştir. Kadın ve erkeklerde ölçek alt boyut ortalama puanlarının belirleyicilerini tespit etmek adına her cinsiyet için çoklu doğrusal regresyon analiz modelleri oluşturulmuştur. Bu modellerde cinsiyet, yaş, eğitim ve çalışma durumu, aylık hane geliri (TL), gıda alışverişine katılma durumu ve beden kütle indeksi (BKİ) bağımsız değişkenler olarak modele eklenmiştir. Çevrimiçi anketten elde edilen veriler Microsoft Office Excel ve SPSS v24 (Statistical Package for Social Science sürüm 24.0) ile analiz edilmiştir. Analizlerde p değeri <0.05 istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Toplamda 251 katılımcı araştırma anketini yanıtlamıştır. Bu örneklem %69.7'si kadın olan, yaş ortalaması 37 ±12.37 yıl, medyan hane geliri 30000 TL, beden kütle indeksi 24.8 ±4.59 kg/m², %83.3'ü üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip, %54.2'si hanenin gıda alışverişine

katılan bireylerden oluşmaktadır. Tablo 1'de katılımcıların demografik özellikleri cinsiyetlere göre sunulmuştur.

Cinsiyetlere göre SGOÖ'den alınan puan ortalamaları incelendiğinde kadınların her alt boyut için erkeklerden istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tablo 2). Sürdürülebilir gıda okuryazarlığını belirleyen cinsiyete özgü faktörleri belirlemek için kullanılan doğrusal regresyon modelinde ise gıda satın alımından sorumlu olmanın kadın ve erkeklerde yemek ve mutfak becerilerinin; yalnızca kadınlarda sürdürülebilir gıda bilgisinin belirleyicisi olduğu görülmüştür (Tablo 3).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sürdürülebilir beslenme okuryazarlığı, üretimden atık yönetimine kadar her aşamada ekolojik ve çevre dostu kararlar alınması adına önemlidir. Özellikle satın alma aşamasında mevsimsel ve yöresel besin seçimi ile işlenmiş ve özellikle ultra işlenmiş ürünlerden uzak durma, doğal ve minimal işlenmiş ürünler tercih edilmesini içermektedir (24). Bu sebeple sürdürülebilir beslenme için gıda satın alan kişinin bilgisi ve okuryazarlığı oldukça önemlidir. Gıda satın alan kişinin cinsiyetinin hane halkının sürdürülebilir beslenme düzenini etkileyeceği öngörüldüğü için bu çalışma, sürdürülebilir gıda okuryazarlığı alt boyutları arasında cinsiyetin etkisini tanımlamaktır.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyetlerine göre demografik özellikleri

	Kadın (n:175)	Erkek (n:76)
Yaş^a	36.4 ± 12.49	38.5 ± 12.1
Aylık hane halkı geliri (TL)^b	30000 (3000-50000)	30000 (5500-150000)
BKİ (kg/m²)^a	24.1 ± 3.83	26.6 ± 4.68
Eğitim durumu^c		
Üniversite altı	30 (17.1)	9 (11.8)
Üniversite ve üstü	143 (81.7)	66 (86.8)
Bir işte çalışıyor olma	108 (61.7)	69 (90.7)
Gıda almından sorumlu olma^c	103 (58.9)	33 (43.4)

a:Ortalama±Standart Sapma

b: Medyan (Minimum-Maksimum)

c: Sayı (Yüzde)

Sağlık ve besin okuryazarlığı ile ilgili yapılmış birçok çalışma, “yemek hazırlama ve pişirme” işlerinin çoğunun kadınlar tarafından yapılıyor olması ile sosyal olarak inşa edilen bu cinsiyet rolü, kadınların sağlıklı beslenmeye daha fazla yatkın olması ve erkeklere kıyasla daha yüksek gıda okuryazarlığı düzeylerine sahip olduklarını göstermektedir (8, 9, 10, 11, 12). Ülkemizde de kadınların gıda seçimi, hazırlanması ve tüketiminde satın alma aşamasından itibaren erkeklerden daha fazla söz sahibi olduğu ve daha fazla gıda ile etiket okuryazarlığına sahip oldukları saptanmıştır (12, 14). Gıda ve etiket okuryazarlığına ek olarak geliştirilen SGOÖ sürdürülebilir beslenme bilgisi, tutum ve harekete geçme alt boyutlarını içermektedir.

Araştırmamızın sonuçları, SGOÖ tüm alt boyutlarda kadınların erkeklerden anlamlı

olarak daha yüksek puanlar aldığını bildirmiş olup literatürdeki verileri desteklemektedir. Buna rağmen Tayvan’da yapılmış olan **çalışma** (3) ile Öztürk ve Özgen’in yürütmüş oldukları **çalışmada** sürdürülebilir gıda okuryazarlığı puanı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (15). Çeşitli sosyo-ekonomik düzey, yaş grubu ve cinsiyetten bireyin katıldığı geniş örnekleme sahip çalışmalara ihtiyaç vardır.

Son zamanlarda sürdürülebilir gıda okuryazarlığı kavramı üzerine araştırmalar artmaktadır. Üretimden tüketime kadar olan tüm süreçte bireylerin farkındalığının artması, daha az mevcut kaynağı tüketen ve düşük sera gazı emisyonuna sebep olan besinlerin seçimi gıda satın almında önem sarf etmektedir (15). Çalışmamıza katılan kadınlar 103 (%58.9), erkeklerden 33 (%43.4) daha fazla gıda

Tablo 2. Cinsiyetlere göre SGOÖ alt boyutlarından alınan puanların kıyaslanması

	Kadın	Erkek	p*
Sürdürülebilir Gıda Bilgisi – I ^a	5.2±1.47	4.7±1.72	0.047
Sürdürülebilir Gıda Bilgisi – II ^a	5.7±1.28	5.2±1.69	0.026
Yemek ve Mutfak Becerileri ^a	5.9±1.22	5.2±1.74	0.001
Tutumlar ^a	5.2±1.66	4.6±1.74	0.005
Harekete Geçme Niyeti ve Harekete Geçme Stratejileri ^a	5.6±1.28	5.1±1.68	0.019

*Bağımsız gruplarda T-testi

a:Ortalama±Standart Sapma

Tablo 3. Sürdürülebilir gıda okuryazarlığını belirleyen cinsiyete özgü doğrusal regresyon modeli

Bağımsız değişkenler ^a	Kadın		Erkek		
	B	%95 GA	B	%95 GA	
Gıda satın alımından sorumlu olma	Sürdürülebilir Gıda Bilgisi – I	0.545*	0.046-1.043	0.32	-0.517-1.182
	Sürdürülebilir Gıda Bilgisi – II	0.450*	0.032-0.868	0.627	-0.195-1.448
	Yemek ve Mutfak Becerileri	0.507*	0.117-0.898	0.857*	0.008-1.706
	Tutumlar	0.418	-0.161-0.998	0.241	-0.627-1.108
Harekete Geçme Niyeti ve Harekete Geçme Stratejileri	0.197	-0.214-0.608	0.764	-0.067-1.594	

*Standardize olmayan beta için p<0,05

a:Yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, aylık gelir ve BKİ için kontrol edilmiştir.

GA: Güven aralığı

satın alımından sorumludur. Bunun nedeni olarak Türk mutfak kültürü ve beslenme alışkanlıklarına göre tüm aşamaları ile yemek hazırlama ve pişirme sorumluluğunun kadında olması gösterilebilmektedir (16).

Diğer alt boyutlar incelendiğinde sürdürülebilir gıda bilgisi I ve II alt boyutlarının sadece kadınlarda gıda satın almadan sorumlu olmaktan etkilendiği tespit edilmiştir. Yemek ve mutfak becerileri alt boyutlarında ise her iki cinsiyette de gıda satın alınımının belirleyici olduğu saptanmıştır. Tutum ve harekete geçme niyeti alt boyutlarında ise her iki cinsiyette de anlamlılık saptanmamıştır. Sürdürülebilirlik hakkındaki bilgi ve yaklaşımların kişilerde tutum ve davranışa geçmesi zaman alabileceği ön görülebilir. Buna rağmen doğrusal regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı bulunması tek başına neden-sonuç ilişkisini açıklamamaktadır (17). İleri düzeyde istatistiksel analizlerin yapıldığı ve diğer değişkenlerin etkilerinin de incelendiği çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu çalışmanın sınırlılığı, ankete katılanların sayısının az olması ve Türkiye’de yaşayan yetişkinlerle sınırlı olmasıdır. Rastgele kartopu yöntemi kullanılarak örneklem seçiminde karşılaşılan sorunlardan biri olarak yaş, eğitim ve gelir düzeyleri eşit olarak seçilememiştir. Farklı kültürler ve grupların seçimini sağlamak amacıyla gelecekte kırsal ve kentsel nüfusa eşit olarak dağıtılan, geniş örneklem büyüklüğüne sahip çalışmalar yürütülmelidir. Ayrıca çalışmanın gözlemsel olması ve elde edilen verilerin bireylerin beyanına dayalı olması nedeniyle, bilinmeyen karıştırıcı faktörlerin etkisi göz ardı edilememelidir.

Olası iklim krizinin etkilerini azaltmak adına bireylerin farkındalığının artması, tutum ve hareketlerinin değişmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir beslenme adına etiket ve gıda okuryazarlığı ise her yaş grubundan bireyin sahip olması gereken bir yetkinliktir. Bireylerin farkındalığı ve bilgisi arttıkça, besinlere karşı tutumları değişecek ve olası iklim krizine karşı önerilen besin ve beslenme düzenleri yaygınlaşacaktır.

Çocuklar, ergenler ve yaşlı yetişkinler için

gıda okuryazarlığı ölçümleri konusunda her yaşam evresinin özelliklerini dikkate alan daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Kişilerin bu konuda eğitilmesi ve farkındalığının artırılması amaçlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Food and Agriculture Organization of the United Nations; World Health Organization. (2019). Sustainable healthy diets: guiding principles. Rome (IT). <http://www.fao.org/3/ca6640en/CA6640EN.pdf>
2. Aktaş, N., & Özdoğan, Y. (2016). Gıda ve beslenme okuryazarlığı. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 20(2), 146-153. <https://doi.org/10.29050/harranziraat.259105>
3. Teng, C. C., & Chih, C. (2022). Sustainable food literacy: A measure to promote sustainable diet practices. *Sustainable Production and Consumption*, 30, 776-786.
4. Kalkan, I. (2019). The impact of nutrition literacy on the food habits among young adults in Turkey. *Nutrition research and practice*, 13(4), 352-357. <https://doi.org/10.1016/j.spc.2022.01.008>
5. Sonkaya, Z. İ., Balcı, E., & Arif, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin gıda okuryazarlığı ve gıda güvenliği konusunda bilgi, tutum ve davranışları "Amasya Üniversitesi Sabuncuoğlu Şerefeddin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu örneği". *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 75(1), 53-64. <https://doi.org/10.5505/TurkHijyen.2018.99710>
6. Özdenk, S. (2020). Genç sporcuların beslenme okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi (Sinop İli örneği). *Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Çalışmaları*, 2(2), 121-129.
7. Kubilay, MN. (2023). *Sürdürülebilir Gıda Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması*. (Tez No. 819673) [Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
8. Swinburn, B. A., Sacks, G., Hall, K. D.,

- McPherson, K., Finegood, D. T., Moodie, M. L., Gortmaker, S. L. (2011). The global obesity pandemic: shaped by global drivers and local environments. *Lancet (London, England)*, 378(9793), 804–814. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(11\)60813-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(11)60813-1)
9. Sponselee, H. C. S., Kroeze, W., Poelman, M. P., Renders, C. M., Ball, K., Steenhuis, I. H. M. (2021). Food and health promotion literacy among employees with a low and medium level of education in the Netherlands. *BMC public health*, 21(1), 1273. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-11322-6>
10. Koca, B., & Arkan, G. (2021). The relationship between adolescents' nutrition literacy and food habits, and affecting factors. *Public Health Nutrition*, 24(4), 717-728. <https://doi.org/10.1017/S1368980020001494>
11. Hoteit, M., Mansour, R., Mohsen, H., Bookari, K., Hammouh, F., Allehdan, S., AlKazemi, D., Al Sabbah, H., Benkirane, H., Kamel, I., Qasrawi, R., Tayyem, R., & regional food literacy group (2023). Status and correlates of food and nutrition literacy among parents-adolescents' dyads: findings from 10 Arab countries. *Frontiers in Nutrition*, 10, 1151498. <https://doi.org/10.3389/fnut.2023.1151498>
12. Ertürk Yaşar, H. (2023). Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumları ve beslenme okuryazarlığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (3), 150-1158. <https://doi.org/10.33206/mjss.1248108>
13. Atınç, M., Kahraman, T. (2022). Tüketicilerin gıda güvenliği bilinç düzeyleri: Almanya, Macaristan ve Türkiye karşılaştırması. *Aydın Gastronomy*, 6 (2), 179-189. https://doi.org/10.17932/IAU.GASTRONOMY.2017.016/gastronomy_v06i2006
14. Çolakoğlu, F., Çolakoğlu, S., Künili, İ. E., Ormancı, H. B., Güngör Ertuğral, T., Yüzgeç, U. (2022). Türkiye'de gıda güvenliği konusunda tüketicilerin bilinç düzeyinin belirlenmesi. *Akademik Et ve Süt Kurumu Dergisi*, 4, 13-24.
15. Öztürk, E. E., & Özgen, L. (2023). Evaluation of the relationship between nutrition knowledge and sustainable food literacy. *Journal of Contemporary Medicine*, 13(1), 66-71. <https://doi.org/10.16899/jcm.1221031>
16. Karaca, E., Altun, İ. (2017). Toplumsal cinsiyetin geleneksel Türk mutfağına yansımaları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 10 (20), 335-342.
17. Kılıç, S. (2013). Doğrusal regresyon analizi. *Journal of Mood Disorders*, 3 (2), 90-92. <https://doi.org/10.5455/jmood.20130624120840>
18. T.C. Sağlık Bakanlığı. (2022). Türkiye Beslenme Rehberi TÜBER 2022, Yayın No: 1031, Ankara. [https://hsgmdestek.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Rehberler/Turkiye%20Beslenme%20Rehber%20\(TUBER\)%202022.pdf](https://hsgmdestek.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Rehberler/Turkiye%20Beslenme%20Rehber%20(TUBER)%202022.pdf).
19. Alexandratos, N., Bruinsma, J. (2012). World agriculture towards 2030/2050: the 2012 revision. *ESA Working Paper No. 12-03*. Rome, FAO.
20. Pekcan, A. G. (2019). Sürdürülebilir beslenme ve beslenme örüntüsü: bitkisel kaynaklı beslenme. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 47(2), 1-10. <https://doi.org/10.33076/2019.BDD.1268>
21. Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., ... & Murray, C. J. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The Lancet*, 393(10170), 447-492. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31788-4)
22. Kang, H. (2021). Sample size determination and power analysis using the G* Power software. *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*, 18. <https://doi.org/10.3352/jeehp.2021.18.17>
23. Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics (Sixth Ed.)*. Pearson.
24. Kırçalı Haznedar, N., Aktaş, N. (2022). Sürdürülebilir beslenme ve gıda güvenencesinin sağlanmasında gıda ve beslenme okuryazarlığının gerekliliği. N. Aktaş N (Ed). *Gıda ve beslenme okuryazarlığı* (1. baskı s.17-25) içinde. Türkiye Klinikleri.